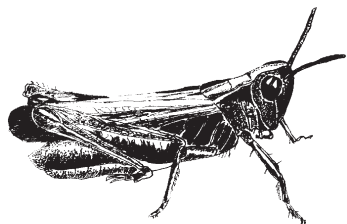

Przemysław Żurawlew, Seweryn Grobelny

**PROSTOSKRZYDŁE (ORTHOPTERA)
POWIATU PLESZEWSKIEGO
(WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE)
The Orthopterans (*Orthoptera*) of Pleszewski
District (Wielkopolskie Province)**

ABSTRAKT: W pracy omówiono prostoskrzydłe *Orthoptera* występujące na terenie powiatu pleszewskiego (województwo wielkopolskie). W latach 2009–2012 stwierdzono tu 38 gatunków, co stanowi 46% fauny prostoskrzydłych Polski, 67% Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i 70% województwa wielkopolskiego. Zanotowano zasiedlenie całego obszaru badań przez ekspansywną *Phaneroptera falcata* (Poda). Wykazano gatunki rzadko spotykane w Wielkopolsce: *Leptophyes albovittata* (Koll.), *Barbitistes constrictus* Br. Watt., *Myrmecophilus acervorum* (Panz.), *Stenobothrus* (*Stenobothrus*) *stigmaticus* (Ramb.), *Omocestus rufipes* (Zett.), *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *apricarius* (L.) i *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *vagans* (Eversm.).

SŁOWA KLUCZOWE: *Orthoptera*, Nizina Wielkopolska, powiat pleszewski, inwentaryzacja, gatunki rzadkie

ABSTRACT: This paper discusses the Orthopterans *Orthoptera* which occur in Pleszewski District (Wielkopolskie Province). In the years 2009–2012 38 species were recorded there, which represents 46% of orthopteran fauna of Poland, 67% of Wielkopolsko-Kujawska Lowland and 70% of Wielkopolskie Province. The entire area of research was populated with very expansive *Phaneroptera falcata* (Poda). Species rare in Wielkopolska were found: *Leptophyes albovittata* (Koll.), *Barbitistes constrictus* Br. Watt., *Myrmecophilus acervorum* (Panz.), *Stenobothrus* (*Stenobothrus*) *stigmaticus* (Ramb.), *Omocestus rufipes* (Zett.), *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *apricarius* (L.) and *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *vagans* (Eversm.).

KEY WORDS: Orthopterans, Wielkopolska Lowland, Pleszewski District, inventory, rare species

Stopień poznania prostoskrzydłych *Orthoptera* w Polsce w porównaniu z innymi grupami bezkręgowców jest dość dobry. Ostatnie dziesięciolecia przyniosły jednak coraz bardziej widoczne symptomy ubożenia fauny prostoskrzydłych. Większość gatunków jest ściśle związana z reliktowymi środowiskami otwartymi, takimi jak murawy naskalne, murawy kserotermiczne, ciepłolubne zarośla, torfowiska i bagna (Liana 2002, 2007).

Faunę prostoskrzydłych w drugiej połowie wieku 20. w województwie wielkopolskim badano dotychczas w powiecie konińskim (Kubacka 1956), w dolinie środkowej Warty (Chwiałkowski 2009), w Wielkopolskim Parku Narodowym (Klijewska 1959, Magdzińska 1959, Kaczmarek i Knapik 1974, Wołyńska 1975, Naskręcki 1992), w Nadleśnictwie Baszków w powiecie krotoszyńskim (Grobelny 1975), w mieście Poznań (Grobelny i Tryja-

nowski 2002, Górka 2008, Pawlicki 2008), w rejonie Ostrzeszowa (Bednarz 1988) i w części gminy Kostrzyn w powiecie poznańskim (Wlazło 2008). Wiele informacji o tych owadach z całego niemal województwa wielkopolskiego zawarto również w opracowaniach Szulczewskiego (1926), Sokołowskiego (1928), Urbańskiego (1931) i Bazyluka (1948). Wiedza o rozmieszczeniu wielu gatunków tych owadów w tym województwie nadal jest niedostateczna i zasługuje na uzupełnienie.

Do niedawna skromne dane o prostoskrzydłych okolic Pleszewa można było znaleźć jedynie w kilku pracach: Kéler (1924) informował o *Gryllotalpa gryllotalpa* (L.) jako szkodniku kapusty, Haber (1953) podał stanowisko *Barbitistes constrictus* Br. Watt. z Leśnictwa Biała Królikowska, Bazyluk (1948) pisał o *Tetrix undulata* (Sow.) pod Białobłotami, Wilżak (1996) wymienił trzy gatunki z parku arboretum w Gołuchowie, Wilżak i Żurawlew (2008) wymienili z powiatu osiem gatunków, a Żurawlew (2009) podał stanowiska *Phaneroptera falcata* (Poda) wykryte w roku 2009.

Teren badań

Materiał w całości zebrano na terenie powiatu pleszewskiego (powierzchnia 711,91 km²), który leży w południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego. Fizjograficznie obszar należy do makroregionu Nizina Południowowielkopolska (Kondracki 2009). Południowa część powiatu należy do mezoregionu Wysoczyzna Kaliska, będąca płaską, monotonną równiną o gliniastym podłożu. Natomiast północno-wschodnia część wchodzi w skład mezoregionu Równina Rychwalska. Jest ona kotlinowatym obniżeniem pomiędzy przyległymi wysoczyznami, a jej obszar pokrywają ubogie piaski, z których w nielicznych miejscach wytworzyły się wydmy, pomiędzy którymi znajduje się kilkadziesiąt torfowisk. Na terenie obszaru badań dominują gleby bielcowe piaszczyste

(81%), ponadto występują gleby słabo ilaste i płowe gliniaste (10%), gleby pylaste (7%) oraz torfowe i murszowe (2%) (Anders et al. 1999, Kondracki 2009). Największą rzeką omawianego terenu jest Proсна, z nielicznymi zachowanymi starorzeczami. Dolina tej rzeki na większości obszaru powiatu pleszewskiego stanowi granicę pomiędzy Wysoczyzną Kaliską a Równiną Rychwalską. Mniejszymi rzekami są: Lutynia, Ner, Patoka, Giszka, Ciemna, Grabówka, Garbacz i Orla. W wielu miejscowościach znajdują się niewielkie stawy, a w Kwileniu, Kowalewie, Lenartowicach i Nowej Wsi koło Pleszewa interesujące entomologicznie glinianki (Wilżak i Żurawlew 2008). Na południu powiatu koło Taczanowa, Gołuchowa i Izbiczna leżą duże kompleksy leśne z dominującym dębem. Pozostałe lasy, szczególnie te leżące koło Grodziska, Zawidowic i na terenie gmin Chocz i Gizalki zdominowane są przez sosnę. Użytki rolne zajmują powierzchnię 462,61 km² (64,9%), lasy i grunty leśne obejmują 135,98 km², stanowiąc 19,1% powierzchni powiatu. Łąki i pastwiska zajmują zaledwie 48,34 km² (6,7%), najliczniej występując w dolinach rzecznych, głównie nad Proszą, Lutynią i Nerem. Pozostałe obszary, tj. zabudowa, wody i inne, zajmują powierzchnię 64,98 km² (9,3%) (USP 2006).

Materiał i metody

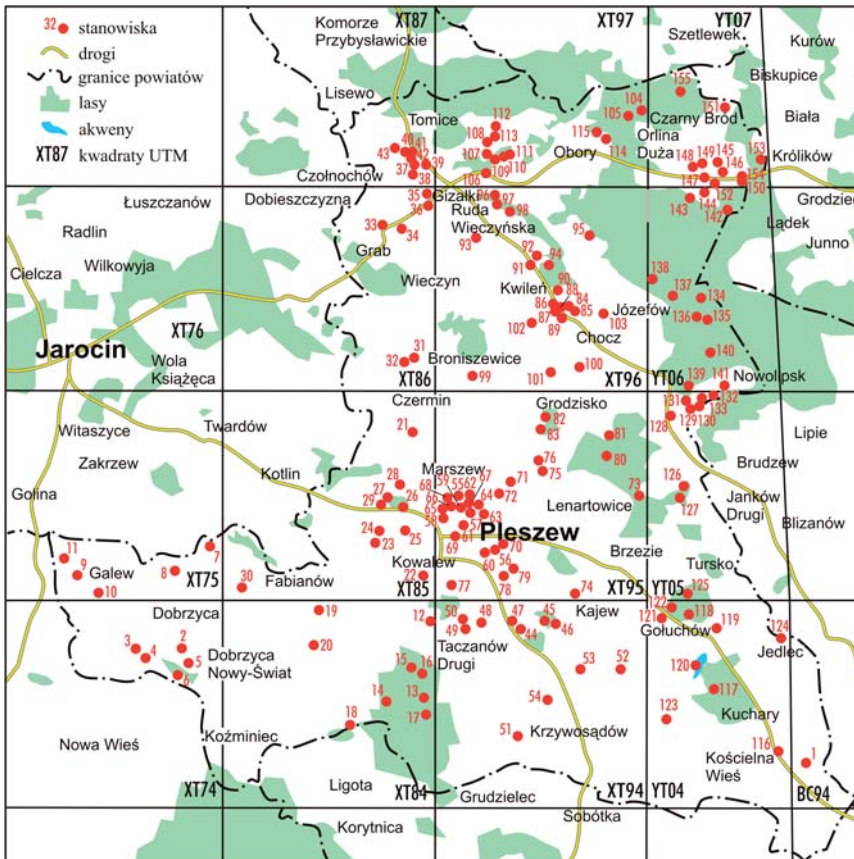
Materiał (okazy, fotografie, obserwacje) zgromadził prawie w całości pierwszy z autorów w miesiącach letnich, głównie w latach 2009–2012 (2918 okazów, Tab. 1). Okazy zdeponowane są w zbiorach drugiego z autorów. Badania prowadzono na terenie całego powiatu pleszewskiego w piętnastu kwadratach UTM: BC94, XT74, 75, 84, 85, 86, 87, 94, 95, 96, 97, YT04, 05, 06, 07. Penetrowano różnorodne środowiska, szczególnie łąki, torfowiska, skraje lasów, zwirownie, piaszczyska, nieużytki, młodniki sosnowe i zręby. W pracy wykorzystano wszystkie dane, także te

zebrane przy okazji innych badań inwentaryzacyjnych. Połowy i obserwacje prowadzono na 155 stanowiskach, a ich lokalizację zaprezentowano na mapie (Ryc. 1). Owady chwymano siatką entomologiczną na upatrzonego lub kosząc roślinność, następnie konserwowano je w 75% alkoholu. Gatunki takie jak *Tettigonia caudata* (Charp.), *Tettigonia virridissima* (L.), *Acheta domesticus* (L.) i *Gryllus campestris* L. lokalizowano metodą „na słuch”. Uzupełnieniem są dane z lat 1995–2008, najczęściej dokumentowane fotograficznie, dokonane przez pierwszego autora i inne osoby (patrz! Podziękowania). Zebrane

okazy oznaczył drugi z autorów, natomiast materiał fotograficzny oznaczyli i zweryfikowali obaj autorzy. Omawiając poszczególne gatunki podano przy niektórych z nich inne (publikowane i niepublikowane) informacje z terenu województwa wielkopolskiego. Nazewnictwo gatunkowe i status zagrożenia przyjęto za Lianą (2002, 2007).

Wykaz i opis stanowisk (Ryc. 1)

[1] Kuchary (BC94)¹, nieużytki, suche łąki przy zarastającej zwirowni i oczyszczalni ście-

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk prostoskrzydłych Orthoptera w powiecie pleszewskim
Fig. 1. Distribution of locations of the Orthoptera in Pleszewski District

¹ w nawiasach podano dla każdego stanowiska koordynaty UTM
coordinates UTM for each position are given in brackets

- ków, 17 VIII 2009, 23 VIII 2011; [2] Nowy Świat (XT74), sucha łąka nad stawem, 28 VIII 2009; [3] Polskie Olendry (XT74), sucha łąka nad rowem, 28 VIII 2009; [4] Polskie Olendry (XT74), suchy skraj lasu mieszanego, 4 VIII 2011; [5] Izbiczno (XT74), suche łąki nad rowami, 27 VII 2011; [6] Izbiczno (XT74), skraj lasu mieszanego z błotnistymi kałużami, zrąb porośnięty wysokimi trawami, piaszczyste drogi, 19 IV, 27 VII, 4 VIII 2011; [7] Strzyżew (XT75), podmokła łąka nad oczkiem wodnym, 28 VIII 2009; [8] Olesie (XT75), suche nieużytki, 28 VIII 2009; [9] Galew (XT75), suche pola z miedzami i polna droga, 4 VIII 2011; [10] Galew (XT75), sucha łąka z wysokimi trawami i przyległe pastwisko, 4 VIII 2011; [11] Galew (XT75), nieużytki przy śródpolnym lasku, 4 VIII 2011; [12] Taczanów (XT84), budynek sklepu, 31 VII 2012; [13] Taczanów (XT84), rowy z wysokimi trawami, suche przydroża i zrąb w lesie mieszanym, 24 VII, 14 X 2007, 20 VII 2008, 6 VIII 2009, 22 VIII 2010, 10 IV 2011; [14] Taczanów (XT84), suche piaszczyska, błotniste brzegi śródlęsnego zbiornika, wysokie trawy, 11 IX 2009; [15] Taczanów (XT84), wilgotna łąka otoczona lasem mieszanym, 11 X 2008, 20 VII, 24 VII 2009, 30 VII, 31 VII, 22 VIII 2010; [16] Taczanów (XT84), brzegi śródlęsnego oczka, 10 IV 2011; [17] Taczanów (XT84), śródlęsna sucha polana, 14 VIII 2008, 5 VII, 5 VIII, 18 VIII 2009, 10 VIII 2010, 7 VI, 16 VI, 3 VIII 2011; [18] Karminek (XT84), podmokła łąka, 19 IV 2011; [19] Sośnica (XT84), sucha łąka, wysokie trawy, 27 VII, 10 IX 2011; [20] Kaczyniec (XT84), piaszczyste nieużytki, skraj lasu sosnowego, 27 VII 2011; [21] Skrzywnia (XT85), wilgotna łąka w obniżeniu terenu, 24 VIII 2009; [22] Baranówek (XT85), piaszczyste nieużytki, 25 IX 2008; [23] Kowalew (XT85), suche nieużytki z wysokimi trawami nad gliniankami, 24 IV, 14 VII 2008, 1 VIII, 24 VIII 2009, 24 VIII 2010; [24] Kowalew (XT85), wysokie trawy przy trakcji kolejowej, 24 VIII 2010; [25] Kowalew (XT85), zabudowa willowa, 25 VIII 2009; [26] Korzkwy (XT85), młodnik brzozy z wysokimi trawami, 24 VIII 2010; [27] Piekarzew (XT85), skraj lasu mieszanego, wysokie trawy, 21 IV, 12 VIII 2011; [28] Piekarzew (XT85), pola uprawne, 12 VIII 2011; [29] Piekarzew (XT85), zrąb z piaszczystymi miejscami, 12 VIII 2011; [30] Lutynia (XT85), sucha łąka z piaszczystymi miejscami, 9 X 2010; [31] Pieruchy (XT86), piaszczysta droga, zrąb z wysokimi trawami, skraj lasu sosnowego, 24 VIII 2009; [32] Pieruchy (XT86), wilgotna łąka nad stawem, 16 VIII 2010; [33] Grab (XT86), zabudowania wiejskie, VIII 2009; [34] Grab (XT86), wilgotna łąka z suchymi miejscami nad stawem i rowem, 24 VIII 2009; [35] Gizalki (XT86), nieużytki przy rondzie, 6 VI 2010; [36] Nowa Wieś (XT86), sucha łąka i piaszczysto-błotniste brzegi stawu otoczonego polami, 24 VI, 16 VIII 2010; [37] Szymanowice (XT87), suche nieużytki przy cmentarzu, 6 VI 2010; [38] Szymanowice (XT87), zakrzewienia śródpolne, 16 IX 2012; [39] S od Tomice (XT87), wilgotna łąka, 8 VI 2008, 19 VIII 2009, 6 VI 2010, 17 V, 1 IX 2011; [40] Tomice (XT87), polana przy lasku sosnowym, 22 VIII 2010; [41] Tomice (XT87), młodnik sosnowy z domieszką świerka i brzozy, suche i wysokie trawy, 22 VIII 2010, 21 VIII 2011; [42] Tomice (XT87), ogródek warzywny, 1995; [43] Tomice (XT87), podmokła łąka, 22 VIII 2010; [44] Ludwina (XT94), zakrzewienia, sucha polana, wysokie trawy nad śródlęsnym stawem, 11 VII 2008, 21 VII, 25 VII, 7 VIII 2009, 12 VI 2011; [45] Ludwina (XT94), sucha śródlęsna polana z wrzosowiskami i zakrzewieniami koło strzelnicy, 21 VII, 29 VII 2009, 15 VIII 2012; [46] Cieśle (XT94), wysokie trawy nad stawem, 4 IX 2009; [47] Dobra Nadzieja (XT94), piaszczyska, wysokie trawy, 7 VIII 2009, 15 VIII 2012; [48] Dobra Nadzieja (XT94), budynek i zabudowa wiejska, 21 VIII 2011, 28 VII, VIII-XI 2012; [49] Dobra Nadzieja (XT94), wilgotna łąka z suchymi miejscami, brzegi stawu i rowu, 10 IV, 21 VIII 2010, 21 IV, 1 V, 15 V, 29 V, 18 VI, 14 VII, 26 VIII, 4 IX 2011; [50] Dobra Nadzie-

ja (XT94), piaszczyste nieużytki i skraj suchych lasków sosnowych, 14 VII 2011; [51] Borucin (XT94), sucha łąka, 23 VII 2011; [52] Wszółów (XT94), sucha łąka, 28 VI 2009, 18 VI 2012; [53] Kuczków (XT94), suche łąki, pasy zadrzewień śródpolnych, 29 VII 2008, 10 VIII 2009, 13 VII 2010; [54] Kuczków (XT94), suche łąki nad stawem, 13 VII 2010; [55] Pleszew (XT95), działki z piaszczystymi miejscami przy ul. Bałtyckiej, 29 VI 2009, 7 VII 2010, 24 VI, 24 VII, 13 VIII 2011, 7 VII 2012; [56] Pleszew (XT95), nieużytki i żwirownie z wodą koło Cmentarza Komunalnego, 28 VII 2009, 24 VIII, 14 XI 2011; [57] Pleszew (XT95), rynek po przebudowie, 23 VII 2010; [58] Pleszew (XT95), suche i piaszczyste nieużytki przy ul. Lipowej, 30 VII 2008; [59] Pleszew (XT95), zabudowa willowa przy ul. M. Curie-Skłodowskiej, 7 VIII 2009; [60] Pleszew (XT95), nieużytki przy ul. Piaski, 15 VIII 2009, 14 XI 2010, 26 VI 2011; [61] Pleszew (XT95), nieużytki przy ul. B. Krzywoustego, 19 V 2011; [62] Pleszew (XT95), zabudowa przy ul. Szkolnej, 16 VII, 22 VII 2010; [63] Pleszew (XT95), wnętrze szklarni z uprawą ogórków przy ul. Kaliskiej, 16 VII 2012; [64] Pleszew (XT95), Ogródek Jordanański, 23 X 2008; [65] Pleszew (XT95), zadrzewienia i zabudowania przy ul. Osiedlowej, 9 VIII, 15 VIII, 18 IX, 20 IX, 23 IX, 19 X 2009; [66] Pleszew (XT95), plac budowy przy ul. Kiepurzy, 8 VII 2006; [67] Pleszew (XT95), budynek przy ul. Modrzewskiego, 9 VIII 2012; [68] Pleszew (XT95), blokowisko przy ul. Reja, 3 VIII 2009; [69] Pleszew (XT95), budynek przy ul. Mieszka I, 11 IX 2012; [70] Pleszew (XT95), wilgotna łąka nad stawem, suche nieużytki przy Plantach, 8 VII 2009, 9 VII 2010, 21 VIII 2011; [71] Pleszew (XT95), pola uprawne i nieużytki nad rowem śródpolnym, 20 VIII 2010, 22 IV 2011, 27 VII, 31 VII, 13 VIII 2012; [72] Pleszew (XT95), zabudowania i zadrzewienia przy ul. Prokopowskiej, 31 VII 2008, 31 VII 2010, 3 VIII 2011, 24 VII, 27 VII, 26 VIII 2012; [73] Zawady (XT95), piaszczyste nieużytki, 13 V 2008; [74] Chorzew (XT95),

suche łąki i zadrzewienia, 23 VI, 7 VIII 2009, 21 VI, 18 VII 2011; [75] Lenartowice (XT95), nieużytki z wysokimi trawami nad gliniankami, 1 VIII, 4 IX 2009, 28 VI 2010, 19 VII 2012; [76] Lenartowice (XT95), pola uprawne, 19 VII 2012; [77] Nowa Wieś (XT95), nieużytki z wysokimi trawami i sosenkami nad gliniankami, 28 VII, 2 IX 2008, 25 VIII 2009, 23 VI 2010; [78] Zielona Łąka (XT95), młodnik sosnowy i nieużytki, 18 VIII 2009, 9 VI 2010; [79] Zielona Łąka (XT95), wilgotna łąka z turzycowiskami i trzcinowiskami, 18 VIII 2009, 30 IV 2010; [80] Grodzisko (XT95), wrzosowiska, piaszczysta droga w lesie sosnowym, młodnik sosnowy, wysokie trawy, 28 VII, 6 VIII, 8 VIII, 16 VIII, 21 VIII 2009, 7 VIII 2010; [81] Grodzisko (XT95), łąka nad zbiornikiem z piaszczystymi brzegami, skraj lasu mieszanego, 28 VII, 21 VIII 2009, 26 VI, 19 VII, 10 X 2010; [82] Pomiędzy Broniszewicami a Pardelakiem (XT95), las sosnowy i jego skraj z piaszczystymi drogami, 4 IX 2010, 15 VII 2011; [83] Pardelak (XT95), brzeg śródleśnego zbiornika, wysokie trawy, 5 IX 2010, 15 VII 2011; [84] Kwileń (XT96), nieużytki z sosenkami i suche łąki, wysokimi trawy nad gliniankami, 27 VII 2008, 9 VII, 5 VIII 2009; [85] Kwileń (XT96), łąki nad rowem i polna droga, 18 VIII, 9 IX 2008, 21 IX 2010; [86] Kwileń (XT96), piaszczyste pole i nieużytki, 23 VIII 2009, 26 V, 3 VI, 21 IX, 26 IX 2010, 11 V, 23 VI 2011; [87] Kwileń (XT96), ogródek warzywny i stary sad przy zabudowaniach, 6 VIII 2011; [88] Kwileń (XT96), budynek mieszkalny, 1995; [89] Kwileń (XT96), wilgotne brzegi glinianki, 18 VI 2010; [90] Kwileń (XT96), suchy i piaszczysty skraj lasu sosnowego, wysokie trawy, 17 VIII 2010; [91] Niniew (XT96), suche łąki z wilgotniejszymi miejscami przy żwirowniach, 9 VII 2009, 25 IV, 9 VI, 16 VIII 2010, 18 IV, 9 V 2011; [92] Niniew (XT96), wilgotna łąka nad rowem, 1 IX 2011; [93] Łęg (XT96), łąka zalewowa, 28 IV 2010; [94] Stara Kaźmierka (XT96), młodnik sosnowy, piaszczyste nieużytki, las sosnowy z domieszką drzew liściastych, 17 VIII, 26

- IX 2010, 11 IX 2011; [95] Nowa Kaźmierka (XT96), sucha łąka nad stawem, wysokie trawy, 12 VII, 20 VIII 2010, 14 VI 2011; [96] Kolonia Obory (XT96), nieużytki i wrzosowiska na skraju lasu sosnowego, 23 VII 2010; [97] Kolonia Obory (XT96), śródleśna łąka nad torfowiskiem, 23 VII 2010; [98] Obory (XT96), piaszczyste nieużytki, skraj pól uprawnych i lasu sosnowego, 27 VII 2010; [99] Broniszewice (XT96), wilgotne i suche łąki nad śródpolnym zbiornikiem zaporowym, 16 VIII 2010; [100] Broniszewice (XT96), wysokie trawy nad starorzeczem, 11 VII 2007, 7 VI 2009; [101] Broniszewice (XT96), zakrzewienia śródpolne, 6 VIII 2011; [102] Żbiki (XT96), brzegi łąkowego zastoiska, 18 IV 2011; [103] Chocz (XT96), wilgotne łąki nad rowami z suchymi miejscami, 17 VIII 2010; [104] Orlina Duża (XT97), piaszczysta polana z wrzosem i wysokimi trawami, otoczona młodnikiem sosnowym, 19 VIII 2009; [105] Orlina Duża (XT97), pogłębione torfowisko z piaszczystymi brzegami, wysokie trawy, 19 VIII 2009, 23 VII 2010; [106] Gizałki (XT97), wysokie trawy nad torfowiskiem, 14 VII 2010; [107] Gizałki (XT97), wilgotna łąka z suchymi miejscami nad torfowiskiem, 14 VII 2010, 9 V 2011; [108] Gizałki-Las (XT97), torfowisko, 9 V, 1 IX 2011; [109] Gizałki-Las (XT97), rozległe piaszczyska koło śródleśnego wypyska śmieci, 1 IX, 11 IX 2011; [110] Stary Toporów (XT97), skraj lasu sosnowego, przylegający do pola i wilgotnej kośnej łąki, 10 IX 2011; [111] Stary Toporów (XT97), wilgotna, kośna łąka z suchymi miejscami, 10 IX 2011; [112] Wierzchy (XT97), torfowisko i przyległe nieużytki, 9 V 2011; [113] Wierzchy (XT97), sucha polanka w lesie sosnowym, 1 IX 2011; [114] Świerczyna (XT97), piaszczyste pola, zakrzewienia i skraj lasu sosnowego, 19 VII 2011; [115] Świerczyna (XT97), piaszczysta polana w lesie sosnowym, 19 VII 2011; [116] Kuchary (YT04), nieużytki z wysokimi trawami, żwirownie, 5 VII 2008, 17 VIII 2009; [117] Gołuchów (YT04), zrąb w lesie mieszanym, wyschnięte rowy, 6 IV, 24 VII 2009, 28 VII 2011; [118] Gołuchów (YT04), wilgotne łąki z suchymi miejscami, w parku-arboretum, VII 1995 (Wilżak 1996), 23 VI, 10 VII 2009, 25 VII, 23 VIII 2010, 25 VIII 2011; [119] Gołuchów (YT04), ogródek warzywny, trawnik i skraj lasu mieszanego, 18 IX, 7 X 2010, 25 VI 2011, 2 X 2012; [120] Gołuchów (YT04), wysokie trawy nad zbiornikiem zaporowym, 18 VI 2009; [121] Bielawy (YT04), sucha łąka z wysokimi trawami, młodnik sosnowy z piaszczystym ugiem, 23 VIII 2010; [122] Bielawy (YT04), wilgotny skraj lasu mieszanego, 23 VIII 2010; [123] Szkudła (YT04), suche przydroża i rowy, 8 VII, 7 VIII 2009, 15 VII 2010; [124] Macew (YT04), pas zakrzewień nadrzecznych, 17 VIII 2009; [125] Gołuchów (YT05), uprawa sosnowa w północnej części parku-arboretum, VII i VIII 1995 (Wilżak 1996); [126] Rokutów (YT05), suche łąki i przydroża, 31 VIII 2009; [127] Turowy (YT05), piaszczyste nieużytki i zarastająca żwirownia, skraj lasu sosnowego, 15 VI, 31 VIII 2009; [128] Piła (YT05), ogródek warzywny i zakrzewienia, 13 VII 2008, 28 VIII 2011; [129] Piła (YT05), piaszczyste pole i suchy nieużytek, 7 VII 2007, 3 IX 2008, 14 VIII, 27 VIII 2009, 19 VII, 30 VII, 4 VIII, 8 VIII, 21 VIII, 25 IX 2010, 15 VI, 25 IX, 1 X, 7 X, 6 XI 2011; [130] Piła (YT05), wilgotne łąki z wysokimi trawami, zakrzewienia, 17 VIII 2009, 19 VI, 19 VII 2010, 2 X, 7 X 2011, 29 VI 2012; [131] Piła (YT05), młodnik sosnowy, 27 VIII 2012; [132] Nowolipsk (YT05), wilgotna łąka nad rowem, 27 IV 2011; [133] Nowolipsk (YT05), nieużytki, suche łąki i młodniki sosnowe, 23 VIII 2011; [134] Józefów (YT06), zrąb w lesie sosnowym z wysokimi trawami, 10 VIII 2009, 20 VIII 2010; [135] E od Józefowa (YT06), piaszczyska, błotniste brzegi pogłębionego torfowiska, wysokie trawy, 10 VIII, 8 IX 2009, 29 IV 2011; [136] Józefów (YT06), piaszczysty leśny dukt i młodnik sosnowy z wysokimi trawami, 10 VIII 2009; [137] Józefów (YT06), torfowisko, 10 VIII, 8 IX 2009; [138] Józefów (YT06), śródleśna łąka przy wyschniętym torfowisku,

16 VII 2010; [139] Piła (YT06), suchy skraj lasu graniczący z polami, 2 IX 2011, 11 VI 2012; [140] N od Nowolipska (YT06), pogłębione torfowisko otoczone suchymi piaszczyskami, 15 VII 2010; [141] Nowolipsk (YT06), wilgotna łąka z wysokimi trawami, 14 VI 2008; [142] S od Garncarskiego Kąta (YT06), pogłębione torfowisko, 10 VII 2010; [143] Białobłoty (YT06), torfowisko, 16 IX 2009; [144] Garncarski Kąt (YT06), nieużytki przy torfowisku, 29 VI 2010; [145] Białobłoty (YT07), piaszczyste pola, 8 VI 2008; [146] Białobłoty (YT07), budynek mieszkalny i ogródek warzywny, 2000, 2008, VI 2011; [147] Białobłoty (YT07), wysokie trawy nad torfowiskiem, 21 VIII 2009; [148] Białobłoty (YT07), podmokła łąka nad

pogłębionym torfowiskiem i rów z wysokimi trawami, 21 VIII 2009, 9 VII 2010; [149] Białobłoty (YT07), piaszczysty skraj lasu sosnowego z wrzosowiskami, 21 VIII 2009; [150] Białobłoty (YT07), suche piaszczyska i błotniste brzegi pogłębionego torfowiska, wysokie trawy, 21 VIII, 16 IX 2009, 10 VI 2010; [151] Po między Białobłotami a Czarnym Brodem (YT07), piaszczyska pośród boru sosnowego, 26 VIII 2011; [152] Garncarski Kąt (YT07), nieużytki przy torfowisku, 10 VI 2010; [153] Dziewiń Duży (YT07), śródleśna łąka nad stawem, 27 VII 2010, 1 VI 2011; [154] Dziewiń Duży (YT07), łąka przy skraju lasu, 1 VI 2011; [155] Orlina Duża (YT07), torfowisko otoczone wysokimi trawami, 19 VIII 2009.

Tab. 1. Prostoskrzydłe *Orthoptera* stwierdzone na 155 stanowiskach w latach 1995–2012 na terenie powiatu pleszewskiego i liczba zebranych okazów w latach 2009–2012 (N=2918)

Tab. 1. The Orthopterans *Orthoptera* recorded at 155 locations in the years 1995–2012 in the area of Pleszewski District and the number of individuals collected in the years 2009–2012 (N=2918)

Lp. Item	Gatunek Species	Stanowiska Locations	Suma stanowisk Total locations	Liczba zebranych okazów Total species collected
1.	<i>Phaneroptera falcata</i> (Poda)	1,6,10,11,13,15,19,26,27,29,31,32,34,36, 41,44,45,47,49,50,52,54,55,56,62,65,68, 74,75,77,78,79,80,81,82,84,90,91,94,95, 96,97,104,105,114,116,117,118,121,123, 124,127,129,130,133,134,136,148	58	126
2.	<i>Leptophyes albovittata</i> (Koll.)	19,23,118	3	8
3.	<i>Barbitistes constrictus</i> Br. Watt.	15,80,81,125,139	5	1
4.	<i>Meconema thalassinum</i> (Deg.)	6,15,53,62,64,65,72,74,87,118,128,131	12	8
5.	<i>Conocephalus (Xiphidion) fuscus</i> (Fabr.)	41,81,83,98	4	4
6.	<i>Conocephalus (Anisoptera) dorsalis</i> (Latr.)	1,39,44,46,47,49,75,79,84,85,99,105, 106,108,111,130,147	17	32
7.	<i>Tettigonia caudata</i> (Charp.)	11,26,28,38,41,43,49,55,60,63,71,76,101	13	5
8.	<i>Tettigonia viridissima</i> (L.)	9,11,25,29,34,39,41,49,53,55,75,77,81, 82,84,86,94,98,100,110,114,117,118, 119,120,126,130,133,148	29	14

9.	<i>Decticus verrucivorus</i> (L.)	39,41,78,90,95,98	6	1
10.	<i>Metrioptera (Roeseliana) roeselii</i> (Hagenb.)	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,13,15,17,19,21,23,26,27,31,32,34,39,41,44,45,47,49,51,52,54,55,56,71,74,75,77,79,81,82,84,85,86,95,97,98,100,103,111,114,116,118,121,123,126,130,133,138,141,148,153	60	105
11.	<i>Platycleis (Platycleis) albopunctata</i> (Goeze)	40,41,45,78,80,94,96,104,109,115,121,134,139,149,151	15	25
12.	<i>Acheta domesticus</i> (L.)	12,33,48,59,65,67,69,88,146	9	1
13.	<i>Gryllus campestris</i> L.	22,35,37,49,50,61,73,81,86,91,98,105,107,109,111,112,129,133,140,144,145,150,152,154	24	8
14.	<i>Myrmecophilus acervorum</i> (Panz.)	94	1	2
15.	<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i> (L.)	23,42,49,84,87,119,128,146,150	9	3
16.	<i>Tetrix subulata</i> (L.)	6,7,13,16,18,19,20,27,32,39,43,49,71,79,81,82,83,90,91,92,93,94,95,96,98,99,102,103,107,110,112,117,118,119,122,132,135,150,151,155	40	261
17.	<i>Tetrix tenuicornis</i> (Sahlb.)	36,56,89	3	29
18.	<i>Tetrix undulata</i> (Sow.)	13,14,71,105,107,108,110,112,118,122,132,135,142,150,155	15	99
19.	<i>Chrysochroan dispar</i> (Germ.)	1,2,6,7,11,13,15,17,19,26,32,36,39,41,44,49,70,71,74,79,81,84,85,95,106,117,118,121,123,130,141,153	32	44
20.	<i>Euthystira brachyptera</i> (Ocsk.)	13,14,15,17,24,26,44,45,81,97,107,118,136,141	14	30
21.	<i>Stenobothrus (Stenobothrus) lineatus</i> (Panz.)	17,45,133	3	4
22.	<i>Stenobothrus (Stenobothrus) stigmaticus</i> (Ramb.)	1	1	2
23.	<i>Omocestus haemorrhoidalis</i> (Charp.)	41,45,60,75,91,103,121,126,133	9	12
24.	<i>Omocestus rufipes</i> (Zett.)	6,13,107	3	20
25.	<i>Omocestus viridulus</i> (L.)	97,130,141,148	4	15
26.	<i>Myrmeleotettix maculatus</i> (Thunb.)	36,40,45,47,50,80,81,90,91,96,109,110,115,121,127,129,131,133,134,151	20	79
27.	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) apricarius</i> (L.)	3,19,23,30,53,56,66,70,77,123	10	23
28.	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) biguttulus</i> (L.)	1,4,7,9,10,11,15,20,23,26,29,30,31,32,34,36,40,41,43,45,47,53,56,75,77,78,80,81,82,84,85,86,91,94,95,99,103,104,105,111,114,116,118,119,121,126,127,129,133,138,149,150,153,155	54	449

29.	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) brunneus</i> (Thunb.)	1,4,6,7,9,10,13,14,15,19,20,23,26,29,30,31,36,34,40,41,44,45,47,49,50,51,55,56,70,74,75,77,78,80,81,82,84,85,86,90,91,95,96,98,103,104,105,109,110,111,113,114,116,117,118,119,121,122,123,126,127,129,133,134,149,150,153	67	424
30.	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) mollis</i> (Charp.)	1,20,31,36,41,45,47,50,56,78,80,82,86,90,91,96,103,104,109,110,113,114,116,119,121,127,133,149,150,153	30	218
31.	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) vagans</i> (Eversm.)	6,13,14,29,31,45,80,82,96,109,113,115,117,133,134,135,136,140,150,151	20	115
32.	<i>Chorthippus (Chorthippus) albomarginatus</i> (Deg.)	1,2,3,6,7,9,10,11,13,15,19,21,23,26,30,32,34,36,39,43,47,49,52,53,54,55,56,70,71,75,81,84,86,91,95,98,99,103,111,116,118,121,123,148,153	45	224
33.	<i>Chorthippus (Chorthippus) dorsatus</i> (Zett.)	1,3,4,7,15,19,21,26,34,39,45,47,49,53,56,70,75,77,79,82,84,85,99,103,104,105,116,121,133,148	30	195
34.	<i>Chorthippus (Chorthippus) montanus</i> (Charp.)	15,34,39,43,49,52,70,79,84,92,95,97,99,116,118,130,148,153	18	99
35.	<i>Chorthippus (Chorthippus) parallelus</i> (Zett.)	1,7,19,21,47,110,111,116,118,121	10	81
36.	<i>Stethophyma grossum</i> (L.)	7,34,39,43,44,49,79,81,105,116,118,135,137,143,147,148,155	17	26
37.	<i>Oedipoda caerulescens</i> (L.)	6,17,20,29,31,36,40,41,45,47,50,55,57,58,77,78,80,82,84,90,91,94,96,98,104,109,110,114,115,116,117,121,127,129,133,134,135,149,150,151	40	104
38.	<i>Sphingonotus caerulans</i> (L.)	109,134,136,150,151	5	22

Przegląd wybranych gatunków i odmian

PHANEROPTERIDAE

Phanoptera falcata (Poda, 1761)

Po raz pierwszy stwierdzony – i to już na całym obszarze badań – w roku 2009. Przeniknął nawet w głąb kompleksów leśnych. Wyraźnie

preferował wysokie trawy, szczególnie *Calamagrostis epigejos* (L.) Roth. (Żurawlew 2009)². Cztery razy zanotowano osobniki wlatujące nocą do oświetlonych mieszkań w Pleszewie

² W pracy Żurawlewa (2009) pomyłkowo podano, iż w Kowalewie (XT85) odnotowano jeszcze 24 VIII 2009, 1 larwę ♀.

(3 razy) i w Dobrej Nadziei. Larwy spotykano od końca VI, natomiast ostatnie imagines we IX, najpóźniej: [19] 10 IX 2011, 1♂, 1♀, [129] 18 IX 2011, 1♀, 25 IX 2010, 1♀. Duża liczba stanowisk wynika z podjęcia specjalnych poszukiwań tego gatunku.

Gatunek eurosberyjski, preferujący murawy kserotermiczne, zarośla i strefy ekotonowe na pograniczu lasu i środowisk otwartych (Bazyłuk i Liana 2000). W Wielkopolsce po raz pierwszy obserwowany w roku 2004 na terenie nieczynnej odkrywki „Pątnów” koło Kamienicy i w Starych Paprockich Holendrach koło Krzymowa w powiecie konińskim (S. Mielczarek, dane niepubl.). Od roku 2005 był obserwowany w Poznaniu na terenie Kampusu UAM Morasko (P. Sujak, S. Grobelny, dane niepubl.), w roku 2007 w dolinie Warty w Poznaniu (Pawlicki 2008), a w roku 2008 na kilku stanowiskach w dolinie środkowej Warty (Chwiałkowski 2009). Następnie notowany był już na wielu stanowiskach w województwie wielkopolskim (Grobelny, Tryjanowski i Żurawlew, w przygotowaniu).

***Leptophyes albovittata* (Kollar, 1833)**

Znaleziony na trzech stanowiskach: [19] 27 VII 2011, 3♂♂, 3♀♀, 10 IX 2011, 1♂; [23] 24 VIII 2009, 1♀; [118] 22 VII 2010, 1♂ larwa.

Gatunek subpontyjski, którego zwarty zasięg w Polsce ograniczony jest do południowej części kraju i korytarzem dolnej Wisły aż do Gdańska oraz wyspowo do środkowego odcinka dolnej Odry (Bazyłuk i Liana 1994, mapa A). Związany jest z siedliskami kserotermicznymi, murawami i zaroślami (Bazyłuk i Liana 2000). Wcześniej z Wielkopolski podawany w tabelach ze wschodniego poznańskiego, jednak bez jakichkolwiek szczegółów (Bazyłuk 1950, 1954). Pierwszą konkretną informacją było stwierdzenie jego występowania w Piaskach Wielkopolskich w powiecie gostyńskim, gdzie na nieczynnym nasypie kolejowym, porośniętym różnorodną roślinnością 14 VIII 2007 sfotografowano 1♀ (T. Piecuch, dane

niepubl.). Stanowiska z powiatu gostyńskiego i pleszewskiego są nowymi w Wielkopolsce. Inne najbliższe stanowiska to w pasie Nizin Środkowych: Wielka Wieś, powiat łaski (obecnie rezerwat stepowy „Winnica”) (Liana 1976) oraz w pasie Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich: Gródek koło Strupiny (Liana 1982) i Trzebnica (Bednarz 1988).

***Barbitistes constrictus* Brunner von Wattenwyl, 1878**

Gatunek wykazany na terenie czterech kompleksów leśnych: [15] V–VIII 2007–2011, 13 razy odnotowano larwy lub dorosłe ♂♂ i ♀♀; [80] 6 VIII 2009, 1♀; [81] 19 VII 2010, 1♀; [125] VII i VIII 1995, kilkakrotnie obserwowany (Wilżak 1996); [139] 11 VII 2012, 3♂♂. Podczas badań zebrano tylko 1 okaz, pozostałe obserwacje (poza tymi z roku 1995), udokumentowane są fotograficznie.

Gatunek europejski, wybitnie leśny, występujący w różnych zbiorowiskach, najliczniej borowych, wyrządzający czasem szkody w drzewostanach sosnowych (Bazyłuk i Liana 2000). Haber (1953) w wykazie miejscowości, w których znaleziono opaslika sosnowca w latach 1947–1951, wymienia między innymi: Leśnictwo Klęka (Nadleśnictwo Jarocin), Leśnictwo Brzeziny (Nadleśnictwo Kalisz), Nadleśnictwo Antonin (powiat Ostrów Wielkopolski) oraz Leśnictwo Biała Królikowska (Nadleśnictwo Grodziec), czyli obecnie w gminach Chocz i Gizalki w powiecie pleszewskim.

MECONEMATIDAE

***Meconema thalassinum* (De Geer, 1773)**

Ten nadrzewny gatunek odnotowano na 12 stanowiskach: [6] 4 VIII 2011, 2♂♂, 2♀♀, 1♂ larwa (kałuże pod dębami); [15] 20 VII 2009, 1♂ larwa, 31 VII 2010, 1♂, 22 VIII 2010, 1♀ (wszystkie na dębach); [53] 29 VII 2008, 1♂ (trawy pod drzewami); [62] 16 VII 2010, 1♂ (do światła); [64] 23 X 2008, 3 exx. (2♀♀), w tym 2 exx. jeszcze żywe (na wiązach); [65]

15 VIII 2009, 1♂ (do światła), 19 X 2009, 1♀ (na lipie); [72] 31 VII 2008, 1♂, 31 VII 2010, 1♂, 3 VIII 2011, 1♀, 24 VII 2012, 1♂, 27 VII 2012, 1♂, 26 VIII 2012, 1♂ (wszystkie do światła); [74] 21 VI 2011, 1♀ larwa (jeżyny pod drzewami); [87] 6 VIII 2011, 1♀ (do światła); [118] 10 VIII 2010, 1♀ (na dębie); [128] 28 VIII 2011, 1♀ (do światła); [131] 27 VIII 2012, 1♀ (sfotografowany na sośnie). Pozyskano łącznie 8 okazów, pozostałe osobniki obserwowano lub sfotografowano.

Gatunek europejski, związany z lasami liściastymi (Bazyłuk i Liana 2000).

CONOCEPHALIDAE

Conocephalus (Xiphidion) fuscus (Fabricius, 1793)

= *Conocephalus (Xiphidion) discolor* (Thunberg, 1815)

Na terenie badań znacznie rzadszy od *Conocephalus (Anisoptera) dorsalis* (Latr.). Wykazany tylko na czterech stanowiskach: [41] 22 VIII 2010, 1♂; [81] 19 VII 2010, 1♀ larwa; [83] 15 VII 2011, 1♀ larwa; [98] 27 VII 2010, 1♀.

Gatunek palearktyczny. Związany z ekosystemami trawiastymi, głównie wilgotnymi (Bazyłuk i Liana 2000).

Conocephalus (Anisoptera) dorsalis var. *burri* Ebner, 1910

Formę tę odłowiono tylko raz: [47] 7 VIII 2009, 1♂.

TETTIGONIIDAE

Tettigonia caudata (Charpentier, 1845)

Stwierdzony na 12 stanowiskach: [11] 4 VIII 2011, 5♂♂, 1♀; [26] 24 VIII 2011, 1♀; [28] 12 VIII 2010, 1♂; [38] 16 IX 2012, 1♂; [41] 22 VIII 2010, 1♂; [43] 22 VIII 2010, 1♂; [49] 21 VIII 2010, 29 VII 2011, 11 VII 2012, po 1♂; [55] 7 VII 2010, 1♂; [60] 15 VIII 2009, 1♂, 26 VI 2011, 1♂; [63] 16 VII 2012, 2♂♂; [71] 9 VIII 2009, 1♂, 29 VI 2011, ok. 10♂♂, 1♀, 29 VII, 29 VIII 2011, 27 VII, 13 VIII 2012, po 1♂;

[76] 19 VII 2012, 1♂; [101] 6 VIII 2011, 2♂♂. Zebrano 5 okazów, pozostałe stwierdzenia dotyczą osobników sfotografowanych, obserwowanych i słyszanych. Bardzo interesująca jest obserwacja odzywających się 2♂♂ w Pleszewie [63] wewnątrz szklarni z ogórkami.

Gatunek eurosyberyjski, często występujący na polach uprawnych, zwłaszcza w zbożach (Bazyłuk i Liana 2000).

Tettigonia viridissima var. *flava* Nedi-jalkov, 1907

Odmianę tę odnotowano pięciokrotnie: [34] 24 VIII 2009, 1♂; [53] 29 VII 2008, 1♀; [86] 21 IX 2010, 1♂; [98] 27 VII 2010, 1♂; [130] 11 i 12 IX 2010, 1♂.

Podawana wcześniej w Wielkopolsce ze Strzeszyna, obecnie Poznań-Strzeszyn (Goebel 1937) i z Wielkopolskiego Parku Narodowego (Wołyńska 1975).

DECTICIDAE

Decticus verrucivorus (Linnaeus, 1758)

Rzadko notowany gatunek na terenie badań, znaleziony na sześciu stanowiskach: [39] 8 VI 2008, 1♀ larwa, 6 VI 2010, 1♂ larwa; [41] 22 VIII 2010, 1♂; [78] 18 VIII 2009, 1♀, 9 VI 2010, 3 larwy; [90] 17 VIII 2010, 1♀; [95] 20 VIII 2010, 3♂♂, 14 VI 2011, 1♂ larwa, 1♀ larwa; [98] 27 VII 2010, 2♂♂. Zebrano 1 okaz, a reszta obserwacji udokumentowana jest fotograficznie.

Gatunek eurosyberyjski. Zasiedla murawy kserotermiczne i psammofilne, wrzosowiska i suche łąki (Bazyłuk i Liana 2000).

Metriopectera (Roeseiana) roeselii var. *diluta* (Charpentier, 1825)

[6] 4 VIII 2011, 1♂; [148] 21 VIII 2009, 1♂.

Wcześniej odmiana ta była notowana w województwie wielkopolskim w leśnictwie Stoki koło Miłosławia, w Bębniakacie koło Obornik (Urbański 1931) i w Nadleśnictwie Baszków (Grobelny 1975).

Fot. 1. *Leptophyes albovittata*, samiec, Sośnica (XT84), 10 IX 2011 (fot. P. Żurawlew)

Fot. 2. *Barbitistes constrictus*, samiec, Piła (YT06), 11 VII 2012 (fot. E. Markiewicz)

Fot. 3. *Euthystira brachyptera* var. *homoptera*, samiec, Taczanów (XT84), 24 VII 2007 (fot. P. Paluszkiewicz)

Fot. 4. *Stethophyma grossum*, samiec, Grodzisko (XT95), 21 VIII 2009 (fot. P. Paluszkiewicz)

GRYLLIDAE

Acheta domesticus (Linnaeus, 1758)

Wykazany w sześciu miejscowościach (na dziewięciu stanowiskach): [12] 31 VII 2012; [33] VIII 2009; [48] 21 VIII 2010, 28 VII–XI 2012; [59] 7 VIII 2009; [65] 18, 20 i 23 IX 2009; [67] 9 VIII 2012; [69] 11 IX 2012; [88] 1995; [146] 2000. Słyszano głównie pojedyncze samce, jedynie na stanowisku [48] obserwowano do 10 osobników. Udało się schwycić tylko jednego świerszcza, pozostałe stwierdzenia dotyczą słyszanych i obserwowanych osobników.

Gatunek geopolityczny, kosmopolityczny, typowo synantropijny, od stuleci występujący w domach mieszkalnych i innych budynkach (Bazyluk i Liana 2000, Głowaciński i Pawłowski 2011). Stwierdzony również w budynkach w niedalekim Kaliszu: w roku 1994 przy ul. Św. Stanisława (A. Melke, dane niepubl.), w latach 1998–2011 przy ul. Fabrycznej i w roku 2012 przy ul. Parczewskiego (P. Żurawlew, dane niepubl.).

Gryllus campestris Linnaeus, 1758

Stwierdzony na 24 stanowiskach. Zasiadłał łąki, pola, nieużytki, zręby, piaszczyste polany

i skraje lasów. Najliczniejszy był na terenach wchodzących w skład Równiny Rychwalskiej (gminy Chocz i Gizalki). Koło Grodziska [81] – podczas ciepłego i słonecznego dnia – 10 X 2010 na łąkach z licznymi kretowiskami, obserwowano już intensywnie odżywającego się 1♂.

Gatunek o rozmieszczeniu zachodniopalearktycznym (Bazyłuk i Liana 2000).

MYRMECOPHILIDAE

Myrmecophilus acervorum (Panzer, 1799)

Zanotowany na stanowisku [94] 11 IX 2011, 2♀♀ w zbutwiałym pniaku zasiedlanym przez mrówkę *Lasius platythorax* Seifert 1991, bór sosnowy z domieszką drzew liściastych. Poszukiwania w kilkunastu innych mrowiskach znajdujących się w pniakach i pod kamieniami okazały się bezowocne.

Gatunek europejski, myrmekofilny, znaleziony w Polsce głównie w mrowiskach gatunków z rodzaju *Lasius* Fabr. (Bazyłuk i Liana 2000). Po raz pierwszy w Wielkopolsce odnaleziony w V 1949 i w roku 1950 na Dziewiczkiej Górze koło Poznania (Skuratowicz i Urbański 1953, Bazyłuk 1957), co powtarza Liana (1975). Ostatnio podawany z Parku Cytadela w Poznaniu, gdzie był obserwowany w VII 1994 i w I 1999 (Grobelny i Tryjanowski 2002).

GRYLLOTALPIDAE

Grylotalpa grylotalpa (Linnaeus, 1758)

Wykazany na siedmiu stanowiskach: [23] 24 IV 2008, 1 ex; [42] 1995, kilka exx.; [49] IV–IX 2008–2012, do 5 exx.; [84] 31 VII 2008, 1 ex; [87] IV–VIII 2007–2012, do 3 exx.; [119] VII 2011, 1 ex; [128] 13 VII 2008, 1 ex.; [146] 2008, VI 2011, po kilka exx.; [150] 16 IX 2009, 1 ex. Łącznie zebrano 3 okazy, pozostałe stwierdzenia dotyczą obserwowanych i sfotografowanych osobników.

Gatunek zachodniopalearktyczny występujący głównie w środowiskach wilgotnych, takich jak torfowiska, bagna, podmokłe łąki, do-

syć często zasiedla także ogrody i pola uprawne (Bazyłuk i Liana 2000). Po raz pierwszy odnotowany w powiecie pleszewskim w roku 1924 (Kéler 1927). W powiecie krotoszyńskim poza danymi Grobelnego (1975), w latach 1990. obserwowany także w Smolicach koło Kobyлина (R. Kostka, dane niepubl.).

TETRIGIDAE

Tetrix tenuicornis (Sahlberg, 1893)

Znaleziony na trzech stanowiskach – na wilgotnych brzegach zbiornika polnego, żwirowni i glinianki: [36] 24 VI 2010, 6♂♂, 9♀♀, 1♀ larwa, 16 VIII 2010, 1♂; [56] 24 VIII 2011, 1♂; [89] 18 VI 2010, 1♂, 10♀♀.

Gatunek palearktyczny, charakterystyczny dla fauny siedlisk kserotermicznych, preferuje inicjalne stadia zbiorowisk murawowych (Bazyłuk i Liana 2000).

Tetrix undulata (Sowerby, 1806)

Spośród wykrytych 15 stanowisk, najczęściej notowany był nad torfowiskami leżącymi w północno-wschodniej części powiatu pleszewskiego, tj. na terenie Równiny Rychwalskiej.

Gatunek higrofilny, związany z torfowiskami i bagnami (Bazyłuk i Liana 2000).

ACRIDIDAE

Chrysochroan dispar var. *platypterus* (Ocskay de Ocskö, 1832)

Odmianę długoskrzydłą znaleziono: [6] 4 VIII 2011, 1♂; [11] 4 VIII 2011, 1♂; [17] 5 VIII 2009, 1♀; [39] 19 VIII 2009, 1♀.

Wcześniej wykazano ją w Wielkopolsce tylko w Nadleśnictwie Baszków (Grobelny 1975).

Euthystira brachyptera (Ocskay de Ocskö, 1826)

Stwierdzony na 14 stanowiskach: [13] 24 VII 2007, 1♂, 1♀, 6 VIII 2009, 4♂♂, 2♀♀; [14] 11 IX 2009, 2♂♂, 2♀♀; [15] 30 VII 2010, 1♂, 1♀; [17] 5 VII 2009, 1♀, 5 VIII 2009, 1♀, 18 VIII

2009, 1♀, 10 VIII 2010, 1♂, 1♀, 7 VI 2011, 1♂, 1♀, 16 VI 2011, 1♂; [24] 24 VIII 2010, 2♀♀; [26] 24 VIII 2010, 4♀♀; [44] 12 VI 2011, 1♀; [45] 15 VIII 2012, 2♂♂; [81] 28 VII 2009, 1♀, 10 X 2010, 1♀; [97] 23 VII 2010, 5♂♂, 1♀; [107] 14 VII 2010, 2♀♀; [136] 10 VIII 2009, 1♂; [141] 14 VI 2008, 1♂, 1♀.

Gatunek eurosyberyjski, zasiedlający wilgotne łąki i torfowiska. W Polsce jego zasięg przypomina w ogólnych zarysach krajowy areal świerka (Liana 1966, Grobelny 1975, Bazyluk i Liana 2000). Granicę zasięgu tego gatunku w Polsce przedstawia Liana (1990). W roku 2011 gatunek ten znaleziono także pod Odołanowem (T. Żuk, dane niepubl.).

***Euthystira brachyptera* var. *homoptera* Eversmann, 1848**

Tę długoskrzydłą formę stwierdzono trzy razy: [13] 24 VII 2007, 1♂, 16 VI 2011, 1♂; [118] 25 VII 2010, 1♀.

***Stenobothrus (Stenobothrus) lineatus* (Panzer, 1796)**

Znaleziony na trzech stanowiskach: [17] 18 VIII 2009, 1♀; [45] 15 VIII 2012, 6♀♀; [133] 23 VIII 2011, 2♀♀.

Gatunek eurosyberyjski, zasiedlający suche łąki, wrzosowiska i niektóre murawy (Bazyluk i Liana 2000).

***Stenobothrus (Stenobothrus) stigmaticus* (Rambur, 1839)**

Na obszarze badań odnaleziony na stanowisku [1] 23 VIII 2011, 1♂, 1♀.

W naszym kraju ten europejski gatunek podawany był ze środowisk suchych i dobrze nasłonecznionych, takich jak murawy kserotermiczne, murawy psammofilne, łąki bliźniaczkowe i wrzosowiska (Bazyluk i Liana 2000). Ostatnio zanotowany w województwie wielkopolskim w roku 2008 w okolicach Dąbrowy i Koła w dolinie środkowej Warty (Chwiałkowski 2009).

***Omocestus rufipes* (Zetterstedt, 1821)**

Zanotowany na trzech stanowiskach: [6] 4 VIII 2011, 1♂; [13] 6 VIII 2009, 1♂, 1♀; [107] 14 VII 2010, 9♂♂, 7♀♀, 1♀ larwa.

Gatunek palearktyczny. Występuje na polanach i wrzosowiskach na siedlisku boru bagicznego i na torfowiskach. Uważany jest za gatunek rzadki (Bazyluk i Liana 2000). Odłowiony wcześniej w województwie wielkopolskim tylko w Nadleśnictwie Baszków (Grobelny 1975).

***Omocestus viridulus* (Linnaeus, 1758)**

Odnaleziony zaledwie na czterech stanowiskach: [97] 23 VII 2010, 2♂♂, 10♀♀; [130] 2 X 2011, 1♀, 29 VI 2012, 1♀; [141] 14 VI 2008, 1♀; [148] 21 VIII 2009, 1♀, 9 VII 2010, 1♂, 1♀. Mała liczba stanowisk związana jest zapewne z nielicznymi kontrolami odpowiednich środowisk w maju i czerwcu.

Gatunek eurosyberyjski. Zasiedla torfowiska, bagna i podmokłe łąki (Bazyluk i Liana 2000).

***Chorthippus (Glyptobothrus) apricarius* (Linnaeus, 1758)**

Odnaleziony na nielicznych stanowiskach: [3] 28 VIII 2009, 2♀♀; [19] 27 VII 2011, 1♂, 1♀; [23] 24 VIII 2009, 1♂, 1♀, 14 VIII 2010, 4♂♂, 6♀♀; [30] 9 X 2010, 1♀; [53] 10 VIII 2009, 1♀; [56] 28 VII 2009, 2♂♂, 2♀♀, 24 VIII 2011, 1♂; [66] 8 VII 2006, 1♂, 1♀; [70] 8 VII 2009, 2♀♀; [77] 25 VIII 2009, 1♂; [123] 8 VII 2009, 1♀.

Gatunek eurosyberyjski, preferujący środowiska kserotermiczne, częsty w środowiskach ruderalnych i synantropijnych (Bazyluk i Liana 2000).

***Chorthippus (Glyptobothrus) vagans* (Eversmann, 1848)**

Związany z suchymi miejscami w lasach sosnowych i mieszanych. Nie należał w powiecie pleszewskim do rzadkości: [6] 27 VII 2011, 3♂♂, 4♀♀, 4 VIII 2011, 3♂♂, 7♀♀; [13] 14 X

2007, 1♀, 20 VII 2008, 1♀, 6 VIII 2009, 3♂♂, 5♀♀; [14] 11 IX 2009, 1♂, 4♀♀; [29] 12 VIII 2011, 5♂♂, 9♀♀; [31] 24 VIII 2009, 1♂, 1♀; [45] 15 VIII 2012, 2♂♂, 2♀♀; [80] 16 VIII 2009, 6♂♂, 9♀♀; [82] 4 IX 2010, 1♀; [96] 23 VII 2010, 1♂, 1♀; [109] 1 IX 2011, 2♀♀, 10 IX 2011, 1♀; [113] 1 IX 2011, 1♂, 1♂ larwa; [115] 19 VII 2011, 1♀; [117] 24 VII 2009, 2♀♀; [133] 23 VIII 2011, 2♀♀; [134] 10 VIII 2009, 8♂♂, 4♀♀, 20 VIII 2010, 4♂♂, 4♀♀; [135] 10 VIII 2009, 1♂, 5♀♀; [136] 10 VIII 2009, 1♀; [140] 15 VII 2010, 1♂; [150] 21 VIII 2009, 1♂, 6♀♀; [151] 26 VIII 2011, 1♂, 3♀♀.

Gatunek europejski. Jego zasięg w Polsce przypomina areal występowania buka i świerka (Liana 1966, Grobelny 1975, Bazyluk i Liana 2000). W województwie wielkopolskim wcześniej podawany tylko z Nadleśnictwa Baszków (Grobelny 1975).

***Chorthippus (Chorthippus) montanus* var. *macroptera* Bazyluk, 1949**

Długoskrzydłą formę tego wybitnie higrofilnego gatunku sfotografowano tylko raz: [17] 18 VIII 2009, 1♀.

***Stethophyma grossum* (Linnaeus, 1758)**

Znaleziony na 17 stanowiskach: [7] 28 VIII 2009, 1♂; [34] 24 VIII 2009, 2♂♂, 2♀♀; [39] 19 VIII 2009, 1♂, 1♂ larwa, 1♀ larwa; [43] 22 VIII 2010, 1♂, 1♀; [44] 7 VIII 2009, 1♂; [49] 21 VIII 2010, 1♀; [79] 18 VIII 2009, 2♂♂, 1♀; [81] 21 VIII 2009, 1♂; [105] 23 VII 2010, 1♀; [116] 17 VIII 2009, 1♂; [118] 23 VIII 2010, 1♀; [135] 8 IX 2009, około 5♂♂; [137] 10 VIII 2009, 1♂, 1♀, 1♀ larwa; [143] 16 IX 2009, około 10♂♂; [147] 21 VIII 2009, 1♂; [148] 21 VIII 2009, 1♂; [155] 19 VIII 2009, 3♂♂.

Gatunek eurosyberyjski, wybitnie higrofilny, związany ze środowiskami wilgotnymi, głównie torfowiskami (Bazyluk i Liana 2000).

***Oedipoda caerulea* (Linnaeus, 1758)**

Wykazany na 40 stanowiskach. W samym centrum Pleszewa [57] po gruntownym re-

moncie rynku: 23 VII 2010 obserwowano 1♂, który zapewne został tu przywieziony z piaskiem.

Gatunek euroazjatycki, związany z suchymi i dobrze nasłonecznionymi siedliskami, takimi jak wydmy, piaszczyste polany i przydroża (Bazyluk i Liana 2000).

***Sphingonotus caeruleus* (Linnaeus, 1767)**

Znaleziony na pięciu stanowiskach leżących pośród borów sosnowych Równiny Rychwalskiej: [109] 1 IX 2011, 2♂♂, 1♀, 10 IX 2011, 5♂♂, 2♀♀; [134] 20 VIII 2010, 2♂♂, 6♀♀; [136] 10 VIII 2009, 1♀, 1♀ larwa; [150] 21 VIII 2009, 3♂♂, 2♀♀; [151] 26 VIII 2011, 1♂, 2♀♀.

Gatunek europejski, wybitnie kserofilny, zasiedla wydmy i murawy psammofilne we wczesnych stadiach sukcesji (Bazyluk i Liana 2000). W województwie wielkopolskim ostatnio stwierdzony w roku 2006 na terenie Kampusu UAM Morasko (Górka 2008) oraz na wydmach w dolinie środkowej Warty pod Pietrzykowem (rok 2012) i pod Wrąbczynkiem (rok 2007) w powiecie wrzesińskim (A. Krupa, dane niepubl.).

Podsumowanie

Na terenie powiatu pleszewskiego w latach 2009–2012 zanotowano 38 gatunków prostoskrzydłych *Orthoptera*. Stanowi to odpowiednio 46% fauny prostoskrzydłych Polski (82 gatunki), 67% Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (57 gatunków) i 70% województwa wielkopolskiego (54 gatunki) (Bazyluk i Liana 2000). Liczbę gatunków wykazanych na innych wcześniej badanych obszarach województwa wielkopolskiego przedstawiono w tabeli 2, przy czym należy podkreślić, iż największą ich różnorodność zanotowano na terenach badanych przez wiele lat: w Wielkopolskim Parku Narodowym – 39 gatunków (Kaczmarek i Knapik 1974) i na terenie Poznania

– 38 gatunków (Grobelny i Tryjanowski 2002).

Fauna prostoskrzydłych powiatu pleszewskiego została dobrze poznana. Prawdopodobne jest tu występowanie jeszcze czterech gatunków: *Pholidoptera griseoptera* (Deg.) i *Tetrix bipunctata* (L.), które były notowane w sąsiednim powiecie krotoszyńskim (Grobelny 1975, P. Żurawlew, dane niepubl.) oraz *Tettigonia cantans* (Fuessly) i *Metrioptera (Metrioptera) brachyptera* (L.), które były dawniej wykazane również w sąsiednim powiecie wrzesińskim (Urbański 1931). Obecność innych gatunków, podawanych wcześniej z województwa wielkopolskiego wydaje się bardzo mało prawdopodobna, bowiem na dwanaście z nich – dwa to synantropy ciepłarniane, które występowały dawniej tylko w poznańskim Ogrodzie Botanicznym: *Tachycines asynamorus* Adel. i *Cyrta-spis variopicta* Costa, a osiem następnich: *Modicogryllus frontalis* (Fieb.), *Podisma pedestris* (L.), *Calliptamus italicus* (L.), *Stenobothrus (Stenobothrus) nigromaculatus* (H.-Sch.), *Chorthippus (Glyptobothrus) pullus* (Phil.), *Locusta migratoria* L., *Psophus stridulus* (L.) i *Bryodema tuberculatum* (Fabr.), od dawna nie było notowanych w województwie wielkopolskim. Część z nich na pewno wymarła, a niektóre są prawdopodobnie skrajnie rzadkie (Bazyłuk i Liana 2000, Liana 2002, 2004 a, b, c, d, 2007). Z kolei *Aiolopus thalassinus* (Fabr.) ostatnio został znalezio-

ny w dolinie środkowej Warty (Chwiałkowski 2009). Gatunkami zwiększającymi swój zasięg i liczebność w tym województwie są obecnie tylko: *Phaneroptera falcata* (Poda) (Żurawlew 2009) oraz prawdopodobnie *Leptophyes punctatissima* (Bosc) (Grobelny i Naskręcki 1989) i *Leptophyes albovittata* (Koll.) (niniejsza praca).

Spośród zanotowanych w powiecie pleszewskim gatunków, sześć znajduje się na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce (Liana 2002, 2007): *Phaneroptera falcata* (Poda), *Tettigonia caudata* (Charp.), *Gryllus campestris* L., *Stethophyma grossum* (L.), *Oedipoda caerulea* (L.) i *Sphingonotus caeruleus* (L.). *Phaneroptera falcata* (Poda) jest obecnie w wyraźnej ekspansji terytorialnej, na stosunkowo dużej liczbie stanowisk stwierdzono *Oedipoda caerulea* (L.), nieco rzadziej *Gryllus campestris* L., *Stethophyma grossum* (L.) i *Tettigonia caudata* (Charp.), a najrzadziej występował *Sphingonotus caeruleus* (L.) (Tab. 1).

Oprócz zasiedlenia całego terenu badań przez ekspansywną *Phaneroptera falcata*, warte uwagi jest występowanie kilku rzadko spotykanych w województwie wielkopolskim gatunków: *Leptophyes albovittata* (Koll.), *Barbitistes constrictus* Br. Watt., *Myrmecophilus acervorum* (Panz.), *Stenobothrus (Stenobothrus) stigmaticus* (Ramb.), *Omocestus rufipes* (Zett.), *Chorthippus (Glyptobothrus) apricarius* (L.) i *Chorthippus (Glyptobothrus) vagans* (Eversm.).

Tab. 2. Liczba gatunków prostoskrzydłych *Orthoptera* na badanych obszarach w różnych częściach województwa wielkopolskiego.

Tab. 2. Number of Orthopteran species *Orthoptera* in the reserach areas in various parts of Wielkopolska Province.

Teren badań	Lata badań	Liczba gatunków	Autor
Powiat koniński	1939–1950	29	Kubacka (1956)
Wielkopolski Park Narodowy	1957–1958	29	Klijewska (1959), Magdzińska (1959)
Wielkopolski Park Narodowy	1969–1971	30	Kaczmarek i Knapik (1974)
Wielkopolski Park Narodowy	1971–1972	17	Wołyńska (1975)
Nadleśnictwo Baszków	1972–1973	32	Grobelny (1975)
Okolice Rogalina (otulina WPN)	1991	22	Naskręcki (1992)

Teren badań	Lata badań	Liczba gatunków	Autor
Miasto Poznań	1974–2002	38	Grobelny i Tryjanowski (2002)
Kampus UAM Morasko	2006–2007	13	Górka (2008)
Dolina Warty w Poznaniu	2006–2007	19	Pawlicki (2008)
Okolice Glinki Szlacheckiej	2006–2007	14	Wlazło (2008)
Dolina Środkowej Warty	2008	25	Chwiałkowski (2009)
Powiat pleszewski	2009–2012	38	niniejsza praca

Podziękowania

Wiele cennych i krytycznych uwag przekazał Recenzent. Ewa Miłaszewska wykonała mapę z lokalizacją stanowisk, a Alicja Miszta oznaczyła mrówki z którymi bytował mrowiszczak. Danuta Żurawlew, Henryka Guźniczka, Katarzyna Kowalska, Waldemar Fluder, Paweł Kaźmierczak, Paweł Kostuj, Piotr Paluszkiewicz i Euge-

niesz Markiewicz przekazali w większości udokumentowane fotografiami obserwacje z terenu powiatu pleszewskiego. Rafał Kostka, Adam Krupa, Andrzej Melke, Sławomir Mielczarek, Tomasz Piecuch, Przemysław Sujak i Tomasz Żuk udostępnił swoje niepublikowane obserwacje z innych rejonów województwa wielkopolskiego. Wszystkim powyżej wymienionym osobom składamy serdeczne podziękowania.

LITERATURA

- ANDERS P., GULCZYŃSKI A., JACKOWSKI J. 1999. Powiat pleszewski. Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza 24. Wydawnictwo WBP, Poznań.
- BAZYLUK W. 1948. Przyczynek do fauny prostoskrzydłych (*Orthoptera*) i skorków (*Dermaptera*) woj. poznańskiego. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* 1: 154–159.
- BAZYLUK W. 1950. Materiały do fauny Ziemi Zachodnich. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*) Ziemi Lubuskiej i Śląska. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* 2, 2: 136–156.
- BAZYLUK W. 1954. Badania nad prostoskrzydłymi (*Orthoptera*), karaczanami (*Blattodea*) i skorkami (*Dermaptera*) północno-zachodniej Polski. *Pr. Kom. Biol., Wydz. Mat.-Przyr., PTPN, Poznań*, 15: 131–147.
- BAZYLUK W. 1957. Nowe dla Polski lub rzadsze gatunki z rzędów *Blattodea*, *Mantodea*, *Orthoptera* i *Dermaptera*. *Fragm. Faun.* 7, 10: 263–282.
- BAZYLUK W., LIANA A. 1994. Występowanie interesujących i rzadkich gatunków prostoskrzydłych. In: *Atlas zasobów, walorów i zagrożeń środowiska geograficznego Polski*. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa, tablica 54 (mapa A).
- BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe *Orthoptera*. *Katalog Fauny Polski*, Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, cz. XVII, z. 2, Nr 58.
- BEDNARZ S. 1988. *Orthoptera*, *Blattodea* and *Dermaptera* of Trzebnicko-Ostrzeszowskie Hills. *Acta Zool. Cracov.* 31, 8: 363–382.
- CHWIAŁKOWSKI E. 2009. Fauna prostoskrzydłych *Orthoptera* wybranych środowisk Doliny Środkowej Warty. Praca magisterska wykonana na Wydziale Biologii UAM w Poznaniu, maszynopis.

- GŁOWACIŃSKI Z., PAWŁOWSKI J. 2011. Rozdział III. Wykaz gatunków obcych wprowadzonych i zawleczonych. Ss. 30–50. In: GŁOWACIŃSKI Z., OKARMA H., PAWŁOWSKI J., SOLARZ W. (Eds.) Gatunki obce w faunie Polski. I. Przegląd i ocena stanu. Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Kraków, Ss. 30–50.
- GOEBEL F. 1937. *Tettigonia viridissima* L. var. *flava* Nedlijakow. Dtsch. Wiss. Z. Polen, Poznań (Posen), 32: 128.
- GÓRKA A. 2008. Fauna prostoskrzydłych *Orthoptera* wybranych środowisk okolic Moraska. Praca magisterska wykonana na Wydziale Biologii UAM w Poznaniu, maszynopis.
- GROBELNY S. 1975. Badania nad karaczanami (*Blattodea*), prostoskrzydłymi (*Orthoptera*) i skorkami (*Dermaptera*) Nadleśnictwa Baszków w powiecie krotoszyńskim. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. C 28: 123–140.
- GROBELNY S., NASKRĘCKI P. 1989. *Leptophyes punctatissima* (Bosc D'Antic 1792) (*Orthoptera*, Tettigonidae) w Polsce. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. C 38: 137–140.
- GROBELNY S., TRYJANOWSKI P. 2002. Skaczą, grają i fruwają, czyli świerszcze, pasikoniki i... prusaki. In: WIESIOŁOWSKI J. (Ed.). Wśród zwierząt i roślin. Kronika Miasta Poznania, Wyd. Miejskie, Poznań, 3: 126–134.
- HABER A. 1953. Opaślik sosnowiec *Barbitistes constrictus* Br. Watt. (*Locustidae Orth.*). Roczn. Nauk. Leśn. 1: 71-154
- KACZMAREK B., KNAPIK K. 1974. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*), karaczany (*Blattodea*) i skorki (*Dermaptera*) Wielkopolskiego Parku Narodowego. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. C 27: 69–82.
- KÉLER S. 1927. *Orthopteroidea*. In: Szkodniki roślin uprawnych w Wielkopolsce, na Pomorzu i na Śląsku w r. 1924 i 1925. Prace Wyd. Chor. Rośl. PIN-R w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 2: 1–46, 1 tabl.
- KLIJEWSKA E. 1959. Szarańczaki (*Acridoidea*) i karaczany (*Blattodea*) Wielkopolskiego Parku Narodowego. Poznań, maszynopis.
- KONDRACKI J. 2009. Geografia regionalna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- KUBACKA M. 1956. Materiały do fauny prostoskrzydłych (*Orthoptera*) powiatu konińskiego (woj. poznańskie). Zesz. Nauk. Uniw. Pozn., Biol. 4, 1: 59–67.
- LIANA A. 1966. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*) Mazowsza. Fragm. Faun. 12, 16: 239–280.
- LIANA A. 1975. Świerszcze (*Orthoptera*, *Grylloidea*) Polski. Fragm. Faun. 20, 12: 179–210.
- LIANA A. 1976. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*) siedlisk kserotermicznych na Wyżynie Małopolskiej. Fragm. Faun. 20, 25: 469–558.
- LIANA A. 1982. Badania nad prostoskrzydłymi (*Orthoptera*) siedlisk kserotermicznych Dolnego Śląska. Fragm. Faun. 27, 3: 21–38.
- LIANA A. 1990. Rozprzestrzenienie i ekologia prostoskrzydłych (*Orthoptera*) w Górach Świętokrzyskich. Fragm. Faun. 33, 14: 203–246.
- LIANA A. 2002. *Orthoptera* prostoskrzydłe i inne owady ortopteroidalne. In: GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.). Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 115–121.
- LIANA A. 2004a. *Modicogryllus frontalis* (Fieber, 1844), świerszczyk szary. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków: 63–64.
- LIANA A. 2004b. *Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758), nadobnik włoski. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut

- Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków: 66–67.
- LIANA A. 2004c. *Psophus stridulus* (Linnaeus, 1758), trątkotka czerwona. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków: 69–70.
- LIANA A. 2004d. *Bryodemus tuberculatum* (Fabricius, 1775), brodawnica. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu, Oficyna Wydawnicza TEXT, Kraków: 71–72.
- LIANA A. 2007. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*). In: BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E. (Eds.). Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 2: 315–327.
- MAGDZIŃSKA H. 1959. Pasikoniki (*Tettigoniodea*), świerszcze (*Grylloidea*) i skorki (*Dermaptera*) Wielkopolskiego Parku Narodowego. Poznań, maszynopis.
- NASKRĘCKI P. 1992. Owady prostoskrzydłe (*Insekta* (sic!) *Orthoptera*). In: KOSTRZEWSKI A. (Ed.). Wielkopolski Park Narodowy, człowiek i środowisko – wybrane problemy. Morena, Poznań-Puszczykowo, 1: 34–35.
- PAWLICKI K. 2008. Fauna prostoskrzydłych *Orthoptera* wybranych środowisk doliny Warty w Poznaniu. Praca magisterska wykonana na Wydziale Biologii UAM w Poznaniu, maszynopis.
- SKURATOWICZ W., URBAŃSKI J. 1953. Rezerwat leśny na Bukowej Górze koło Zwierzyńca w województwie lubelskim i jego fauna. Ochr. Przyr. 21: 193–216.
- SOKOŁOWSKI J. 1928. Fauna owadów prostoskrzydłych (*Orthoptera*) województwa poznańskiego. Pr. Kom. Mat.-Przyr., PTPN, Poznań, B, 4: 72 ss.
- SZULCZEWSKI J. W. 1926. Materiały do fauny szarańczaków (*Orthoptera*) Wielkopolski. Pol. Pismo Ent. 5, 1-2: 87–89.
- URBAŃSKI J. 1931. Materiały do fauny owadów prostoskrzydłych Województwa Poznańskiego. Pol. Pismo Ent. 10, 1: 50–59.
- [USP] URZĄD STATYSTYCZNY W POZNANIU. 2006. Województwo wielkopolskie – podregiony, powiaty, gminy 2005. CD.
- WILŻAK T. 1996. Monografia przyrodnicza arboretum w Gołuchowie. Praca dyplomowa wykonana w Zespole Szkół Przyrodniczych w Miliczu, maszynopis.
- WILŻAK T., ŻURAWLEW P. 2008. Przyroda Powiatu Pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, Pleszew.
- WLAZŁO J. 2008. Fauna prostoskrzydłych *Orthoptera* wybranych środowisk Glinki Szlacheckiej (Wielkopolska). Praca magisterska wykonana na Wydziale Biologii UAM w Poznaniu, maszynopis.
- WOŁYŃSKA J. 1975. Prostoskrzydłe (*Orthoptera*) wybranych biotopów leśnych Wielkopolskiego Parku Narodowego. Pol. Pismo Ent. 45, 2: 397–413.
- ŻURAWLEW P. 2009. Stanowiska długoskrzydłaka sierposza *Phaneroptera falcata* (Poda, 1791) (*Orthoptera*, *Tettigoniidae*) w powiecie pleszewskim w roku 2009. Przegl. Przyr. 20, 1-2: 110–113.

Summary

The present article discusses distribution of Orthopterans *Orthoptera* in Pleszewski District (area 711,91 km²), located in S-E part of Wielkopolskie Province. Physiographically that area belongs to the region of South Wielkopolska Lowland and two mezoregions: Kaliska Plateau and Rychwalska Plain. The material (specimen, photographs, observations) were collected in the years 1995–2012 (mainly in 2009–2012) at 155 locations (Fig. 1). Various habitats were penetrated, particularly meadows, peat bogs, forest edges, sands, wastelands, gravel pits, pine greenwoods and fellings sites. In the years 2009–2012 as many as 38 species were recorded there, which corresponds to 46% of orthopteran fauna of Poland, 67% of Wielkopolsko-Kujawska Lowland and 70% of Wielkopolskie Province. The entire research area was found to be populated by highly expansive *Phaneroptera falcata* (Poda). Rare in Wielkopolska species were also recorded: *Leptophyes albovittata* (Koll.), *Barbitistes constrictus* Br. Watt., *Myrmecophilus acervorum* (Panz.), *Stenobothrus* (*Stenobothrus*) *stigmaticus* (Ramb.), *Omocestus rufipes* (Zett.), *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *apricarius* (L.) and *Chorthippus* (*Glyptobothrus*) *vagans* (Eversm.). Six species from the Red List of Threatened Animals in Poland (Liana 2002) were recorded: *Phaneroptera falcata* (Poda), *Tettigonia caudata* (Charp.), *Gryllus campestris* L., *Stethophyma grossum* (L.), *Oedipoda caerulea* (L.) and *Sphingonotus caeruleus* (L.). *Phaneroptera falcata* (Poda) is currently undergoing territorial expansion and thus occurs at many locations while such species as *Oedipoda caerulea* (L.), *Gryllus campestris* L., *Stethophyma grossum* (L.) and *Tettigonia caudata* (Charp.) were recorded less often, with the least frequent occurrence of *Sphingonotus caeruleus* (L.) (Table 1).

Adresy autorów:

Przemysław Żurawlew
Kwileń 67a, 63-13 Chocz
e-mail: grusleon@gmail.com

Seweryn Grobelny
Zakład Biologii i Ekologii Ptaków
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
gsm2@amu.edu.pl